

DIGITÁLIS BÍRÓSÁGOK ÉS ANALÓG GARANCIÁK: HATÉKONYSÁG MINDENK FELETT?*

Remete Roland¹

A jogászai munka mindennapjai jelentősen átalakultak a mesterséges intelligencia és más digitális eszközök alkalmazásának köszönhetően. Ma már valószínűsíthető, hogy bizonyos jogászai feladatokat az AI teljesen át fog venni. A tanulmány célja nemzetközi példákon keresztül bemutatni ezt a paradigmaváltást, és hangsúlyozni, hogy a kreatív jogászai gondolkodásra továbbra is szükség van a technológia ugyanis nem ellenség, hanem az igazságszolgáltatás hatékonyságát szolgáló eszköz. A tanulmány általánosságban vizsgálja az automatikus döntéshozatal kérdéskörét, valamint azt, hogy milyen folyamatok zajlanak le a mesterséges intelligencia neurális hálózatában. Ez azért lényeges, hogy egyértelmű választ adhassunk arra a kérdésre, vajon mennyiben alkalmazható a mesterséges intelligencia a jogalkalmazásban. A magyar jogalkotás célja egyértelműen a perek hatékonyságának és gyorsaságának növelése. A vizsgált jogintézmények azonban nem feltétlenül adnak adekvát választ ezekre a célkitűzésekre. A tanulmány ezért a paradigmaváltás erősítését tűzi ki célul: a modern technológiák alkalmazása a jogalkalmazás területén elengedhetetlen, még akkor is, ha a „black box” jelenség továbbra is megoldatlan probléma marad.

1. A digitális korszak kihívásai az igazságszolgáltatásban

A digitális technológiák rohamos terjedése és *pervazív* integrációja újragondolásra készíti a jogalkotókat és a jogalkalmazókat a polgári per jog hagyományos intézményeit illetően. Az általános illetékességi szabályok példája, különösen szemléletesen mutatja az intézményi szabályok újragondolásával járó feszültséget. Noha e normák történelmi megalapozottsága és a jogbiztonsághoz való hozzájárulása vitathatatlan, ezek bizonyos esetben mégis paradox módon akadályozzák a hatékony és perkoncentrált eljárás megvalósulását a mai digitális világban.

A jogalkalmazói dilemmák több dimenzióban is megjelennek. A jogsértések elkövetési helyének meghatározása a digitális térben gyakran nehézségekbe ütközik, emiatt a jogintézmény koncepcionális újragondolást igényel. Egy online szerződés megkötése kapcsán ugyanis nem egyértelmű, hogy a szerver fizikai elhelyezkedése, a felhasználó tényleges tartózkodási helye, avagy a szolgáltató székhelye képezi-e az illetékesség szempontjából releváns kapcsolóelvet. Így a

* DOI 10.21867/KJK/2025.4.4.

¹ Dr. Remete Roland, doktorandusz, Debreceni Egyetem, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

virtuális térben kibontakozó jogviszonyok strukturális kihívás elé állítják a területiség klasszikus elvén alapuló szabályozási paradigmát.

A peres felek és egyéb eljárási alanyok egyre határozottabban igénylik az olyan digitális eszközök kínálta lehetőségek kihasználását, mint például az elektronikus nyilatkozattételt, a bizonyítékok digitális becsatolását és a videokonferenciás meghallgatásokat. Ezek a megoldási módok, nemcsak a költséghatékonyság és időtakarékoság szempontjából vonzóak, hanem praktikusak is lehetnek, különösen a földrajzilag távollévő felek esetében.²

Ebben a kontextusban diametrális viszony húzódik a jogászi és a jogkereső perspektíva között. A jogászok hagyományosan az olyan eljárási garanciákra koncentrálnak, mint a rendelkezési elv, a perkoncentráció, a felek eljárástámogatási és igazmondási kötelezettsége, a jóhiszeműség elve, valamint a bíróság közrehatási tevékenysége, ezek az elvek mind az eljárás integritásának biztosítását szolgálják. Ezzel szemben a felek és a jogkereső közönség az eljárást nem önmagában értékes intézményként, hanem csupán szükséges eszközként, esetleg „szükséges rosszként” szemlélik. Az ügyfelek tehát eredményorientáltak, számukra a döntés fontosabb, mint maga az eljárás.³

A jogalkotó szerint, sürgős változtatásokra van szükség mind a magyar, mind az uniós jogrendszerben a versenyképesség javítása érdekében. A nemrégiben bevezetett, túlnyomórészt polgári eljárásjogi módosítások célja a bonyolult és lassú jogi folyamatok helyett egy átlátható és hatékony rendszer kialakítása.

Jelen tanulmány elsődleges célja ezen újonnan bevezetett jogintézmények bemutatása és kritikai elemzése. A vizsgálat középpontjában az új jogi megoldások átfogó ismertetése áll, különös tekintettel azok gyakorlati alkalmazhatóságára és tényleges hatékonyságára. A kutatás interdiszciplináris jellegű, tehát a jogi dogmatika mellett az igazságszolgáltatás hatékonysági mutatóinak kvalitatív és kvantitatív elemzését is magában foglalja. Az empirikus kutatási módszer másodlagos adatelemzést alkalmaz, amely a European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) adatbázisára épül.

A tanulmány második pillére ezen jogintézmények részletes kritikai recenziója, amelynek keretében értékeljük az új szabályozás erősségeit és gyengeségeit, valamint azonosítjuk a potenciális működési zavarokat.

A vizsgálat harmadik dimenziója a nemzetközi trendek és legjobb gyakorlatok feltérképezése, különös tekintettel a mesterséges intelligencia és a digitális technológiák igazságszolgáltatásban való alkalmazására. Az összehasonlító elemzés révén azonosítani kívánjuk azokat a megoldásokat, amelyek valóban hozzájárulhatnak a modern kor elvárásainak megfelelő, hatékony és minőségi igazságszolgáltatás kialakításához. Ez a komparatív megközelítés lehetőséget teremt arra, hogy feltárjuk a legjobb gyakorlatokat,

² Osztvics András (2023): Right to a modern trial: A new principle on the horizon of the digital age, *Hungarian Journal of Legal Studies*, Vol. 64., No.3., pp. 377–390.

³ Osztvics András (2023): i.m., 380.

pozícionáljuk a hazai szabályozást a nemzetközi trendekben, és olyan megalapozott ajánlásokat fogalmazzunk meg, amelyek hozzájárulhatnak a hazai polgári eljárásjog további korszerűsítéséhez.

2. Reformáció?

2.1. A törvénymódosítás legislatív keretei.

A T/11917-es számú törvényjavaslatot 2025. május 13-án nyújtották be az Országgyűlés elé. Ez a 189 oldalas, jelentős terjedelmű jogszabálysomag az igazságügyi tárgyú törvények széles spektrumát ölelte fel, a büntető anyagi jogtól a büntetőeljárás szabályain át egészen a polgári eljárásjogig. A törvényjavaslat deklarált célkitűzései között szerepelt az igazságszolgáltatás hatékonyságának növelése, az eljárások rövidítése, a büntetés-végrehajtás és a sértetti jogok megerősítése, valamint az Európai Unió 2024/1226 irányelvének hazai implementálása.

A törvényjavaslat, a parlament bizottsági szakaszban további módosító javaslatokkal bővült, amelyek június elejére egységes koncepcióvá álltak össze. A részletes szakmai viták kiterjedtek a büntetőeljárás, az adatkezelésre és a végrehajtás szabályrendszerére egyaránt.

Az Országgyűlés 2025. június 11-én fogadta el a törvénycsomagot. Az elfogadott jogszabály több ponton egyszerűsítette a bírósági eljárásokat. Bevezette például az egyszerűsített polgári pert, amely jelentősen rövidebb eljárási időt eredményez, módosította az ítéletek indokolásának szabályait, továbbá megteremtette a bírósági eljárások online nyilvánosságát. Ez utóbbi újítás nemcsak a társadalmi kontroll kiteljesedését szolgálja, hanem a jogi oktatás és a tudományos kutatás korszerűsítésében is jelentős szerepet tölthet be.⁴

2.2. „Új” rövidített indokolás

A jogalkotó „a felesleges adminisztrációs teher csökkentése és az érdemi munkavégzésre”[1] fordítható idő növelése érdekében olyan szabályozást alakított ki, amely alapján az eljáró bíróság elsőfokú polgári ügyekben rövidített indokolást tartalmazó ítéletet hozhat. A részletes indokolás elkészítése csak akkor válik szükségessé, ha a felek kifejezetten kérik azt, jelezve ezzel jogorvoslati szándékukat.

Az ítéleti indokolás jelentőségét azonban nem lehet túlbecsülni. A bírói döntés beazonosíthatóságának, átláthatóságának, teljes körűségének és más ítéletekkel való összehasonlíthatóságának biztosítása érdekében az indokolás

⁴ 2025. évi XLIX. törvény az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról – Indokolás, *Nemzeti jogszabálytár*, <https://njt.hu/jogszabaly/2025-49-K0-00>

nélkülözhetetlen. Az indokolás hordozza az ítélet meggyőző erejét, garantálja annak megalapozottságát, és kiemelkedő jelentőséggel bír az anyagi jogerő tárgyi hatályának meghatározása szempontjából is.

Ennek ellenére a bíróság ítélete rövidített indokolást tartalmaz, ha az a jogról való lemondáson vagy a jog és a kérelem elismerésén alapul, illetve, ha a fellebbezésre jogosultak a határozat kihirdetését követően valamennyien lemondtak e jogukról. Rövidített indokolás alkalmazható akkor is, ha a fellebbezéssel támadható ítélet kihirdetésekor egyik fél sincs jelen, vagy ha a jelenlévő felek egyike sem kér részletes indokolást a bírói felhívás ellenére.⁵

A rövidített indokolás kizárólag a bíróság által megállapított tényeket, a feleknek a per tárgyára vonatkozó kérelmét és nyilatkozatát, azok jogalapjának rövid ismertetését, az ítélet alapjául szolgáló jogszabályokat, valamint a rövidített indokolás törvényi feltételére történő utalást tartalmazza.⁶

2.3. A kevesebb néha több?

Komoly koncepcionális kérdést vet fel, hogy milyen célt szolgál a felek azon nyilatkozata, miszerint nem kérnek részletes indokolást [a 347. § (1) bekezdés e) pontja szerint], ha ezt követően a kézbesítés után mégis fellebbezési szándékot jelenthetnek be. Ez a konstrukció gyakorlatilag lehetővé teszi, hogy a felek kezdeti nyilatkozatukat utóbb felülírják.

Ez az eljárási logika kettős terhet ró a bíróságra. Egyrészt a bírónak potenciálisan kétszer kell az ítélet megszerkesztésével foglalkoznia, ráadásul mindkét esetben egy szűk, 15 napos határidőben. Másrészt a szabályozás paradox módon lehetőséget teremt a fellebbezési határidő kiterjesztésére. Rövidített indokolású ítélet esetén a fellebbezési szándékot az ítélet kézbesítésétől számított öt munkanapon belül kell írásban bejelenteni az elsőfokú bíróságnál, egyidejűleg igazolva a fellebbezési szándékbejelentés illetékének megfizetését. Lényeges, hogy ebben a szakaszban még csak a *szándékot* kell bejelenteni, nem magát a fellebbezést.⁷

Amennyiben a szándékbejelentésre előírt határidő valamennyi féllel szemben lejárt, és legalább egy fellebbezni szándékozó fél hiánytalanul megtette a bejelentést, az elsőfokú bíróság tizenöt napon belül részletes indokolással látja el az ítéletét, majd az írásba foglalást követő három napon belül elrendeli annak kézbesítését.

Viszont ebből adódóan aggályosnak tartom, ha a bíróság úgy dönt, hogy nem alkalmaz rövidített indokolást még akkor sem, amikor a Pp. erre lehetőséget biztosít, azon az alapon, hogy ezzel elkerülhető a kettős munkateher, miközben nem minősül az ügy érdemére kiható, hatályon kívül helyezésre alapot adó

⁵ Pp. 374§ (1) bekezdés

⁶ Pp. 374§ (2) bekezdés

⁷ Természetesen részletes indokolás nélkül nehéz is lenne kidolgozni.

eljárási szabálysértésnek, ha a bíróság rövidített indokolású ítélet helyett részletes indokolású ítéletet hoz.

Ez a gyakorlat ugyanis kiüresíti a jogalkotó által kifejezetten a bíróságok munkaterhe csökkentése és az eljárás gyorsítása érdekében megalkotott jogintézményét, miközben a felek jogorvoslati jogát is befolyásolja.

Másrészről a jogbiztonság elve megköveteli, hogy a jog világos, pontos és egyértelmű legyen, és jogkövetkezményei előre kiszámíthatóak legyenek a jogalanyok számára, amely mind, a jogalkotásra, mind a jogalkalmazásra is kötelező érvényűek legyenek.⁸

Tehát a határidő-rendszer cizelláltabb lesz, valamint kvázi lehetőséget biztosít, hogy felek elhúzzák a fellebbezési benyújtására nyitva álló határidőt. És attól függetlenül, hogy részletes indokolás nem áll a peres felek rendelkezésére, az eljárás során valamennyi iratot megismerhetnek, valamint a rövidített indokolásban megismerhetik a bíróság állásfoglalását, jogi indokolását⁹, így a fellebbezés kidolgozását is elviekben el tudják kezdeni.

Valamint lehetőség lesz a teljes részletezettségű ítélet kézhezvételét követően, a fellebbezési szándékot be nem jelentő félnek fellebbezést előterjeszteni, mert véleményem szerint az is aggályos lehet, hogy a rövidített indokolású ítélet esetén a fél nem látja az elsőfokú döntés teljes érvelését, mégis döntést kell hoznia a fellebbezésről. Kérdés, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog maradéktalanul érvényesül-e, ha a fél nem tudja megalapozottan mérlegelni a jogorvoslati lehetőségeit. Illetve kérdés az is, hogy hogyan egyeztethető ez össze a jóhiszemű pervittel, mivel a jóhiszeműség és tisztesség alapelveinek korlátozó funkciója pont arra hivatott, hogy ha szubjektív jog gyakorlása formálisan összhangban van a meglévő jogszabályi kerettel, de ugyanakkor ellentmond a jóhiszeműség elvének.¹⁰

2.4. Újabb vagyoni elégtétel

Amennyiben a jogalkotó célja¹¹ mégsem valósulna meg, az igazságszolgáltatás maga válik felelőssé a vagyoni elégtétel fizetésének kötelezettségével.

Franz Klein osztrák jogtudós munkássága nyomán született perkoncentráció koncepciója az egész polgári eljárásra kisugárzó hatással bír, másrészt pedig a Pp. megalkotása során kiemelt jogalkotói célkitűzésként jelent meg a perhatékonyság rendszerszintű biztosítása. Ennek értelmében a perkoncentráció

⁸ Czine Ágnes (2017): A jogállamiság, a jogbiztonság és az enyhébb elbírálás összefüggései. *Magyar Jog*, 2017/5., 266-267.

⁹ Bár a rövidített indokolás nem tartalmaz jogi érvelést, de a szóbeli indokolás esetén elkerülhetetlen, hogy a bíróság ne ismertesse azt.

¹⁰ Mahsuda Tadjibayeva Rustamjonovna (2021): The principle of good faith in civil law. *Psychology and Education*, 2021, vol. 1., pp. 4905–4912.

¹¹ Az eljárás ésszerű időn belüli lefolytatása.

alapvető törekvése a polgári peres eljárás egyszerűsítése, gyorsítása és költséghatékonyabbá tétele volt.¹²

A jogalkotó célkitűzése értelmében „*Valamennyi jogkereső érdeke, hogy a polgári perek és közigazgatási perek észszerű időn belül fejeződjenek be. E cél megvalósítását szolgálja az új jogintézmény, amely alapján a bíróság bármely, törvényben megállapított intézkedési határidő túllépése esetén a határidő lejártát követő naptól kezdve a késedelemmel arányos vagyoni elégtételt nyújt a felek részére.*”¹³

2.5. Párhuzamos megoldások anomáliája

Fontos azt kihangsúlyozni, hogy az eljárás nem előzmények nélküli. A jogalkotó 2021. június 15-én módosította a Polgári Törvénykönyvet (Ptk.), és bevezette a "vagyoni elégtétel" elnevezésű új jogintézményt az alapjogi sérelmek kompenzálására. Ezt az új jogi eszközt kifejezetten elkülönítették a már létező kártalanítási, kártérítési és sérelemdíj intézményektől. A jogalkotó célja az volt, hogy olyan feltétlen felelősségi rendszert hozzon létre, amelyben az állam nem mentesülhet a helytállási kötelezettsége alól a Ptk. általános kártérítési szabályaira hivatkozva.

Röviden, a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021.évi XCIV. törvény (továbbiakban Pevtv.) arra az esetre szolgáltat kompenzációval, ha a polgári peres eljárás elhúzódása esetén az észszerű határidőn belüli befejezéshez fűződő alapvető jog sérül, és az eljárás időtartama meghaladja az észszerűnek minősülő időt. A vagyoni elégtétel „elnyerése” azonban nem egy automatikus eljárás, a bíróság a vagyoni elégtétel iránti igényről polgári nemperes eljárásban dönt, ahol a szűkre szabott bizonyítási szabályok érvényesülnek, ugyanis a nemperes eljárásban kizárólag okirati bizonyításnak van helye.¹⁴

Ahogy az előbb említésre került, a jogkereső közönség érdekeit szem előtt tartva, és az igazságszolgáltatás hatékonyságának fejlesztése és a minőségi igazságszolgáltatás feltételrendszerének szélesítése érdekében, a jogalkotó új jogintézményt integrált a Pp-be, a jogszabályban megállapított határidőkhöz igazodó vagyoni elégtétel intézményét.

Az előzőekben említett Pevtv. nemperes eljárásos megoldásától eltérően, a vagyoni elégtétel esetében, ha a bíróság a számára törvényben megállapított intézkedési határidőt túllépi, a határidő lejártát követő naptól kezdve naponta, a késedelem első napján érvényes, a minimálbér 1,5 százalékának megfelelő mértékű vagyoni elégtételt nyújt hivatalból a felek részére. Jelenleg a magyarországi minimálbér 2025-ben bruttó 290.800 forint, ennek megfelelően

¹² Molnár Tamás (2020): A polgári perrendtartás újragondolt alapelvei - elvárások és tapasztalatok. *Debreceni Jogi Műhely*. 2020/3-4., 120.

¹³ 2025. évi XLIX. törvény indokolása.

¹⁴ Pevtv. 7. §

egy napi vagyoni elégtétel összege körülbelül 4 362 Ft körül alakulna. Főszabály szerint a félnek semmi teendője nincs, ha a bíróság eljárási határidőt mulasztott, azonban, ha a bíróság a határidő-túllépés miatti vagyoni elégtétel megfizetése iránt nem határidőben intézkedett, a fél az ügyben eljáró bíróság előtt kifogást nyújthat be.¹⁵

2.6. Piaci logika az igazságszolgáltatásban?

Mely „a törvényben meghatározott intézkedési határidő” elmulasztása minősül vagyoni elégtételt megalapozó mulasztásnak?

Az országos polgári, gazdasági és munkaügyi kollégiumvezetői tanácskozáson megfogalmazott álláspont szerint mulasztásnak a Pp. 146. § (1) bekezdése szerint (órák, napok, munkanapok, hónapok évek) meghatározott intézkedési határidő elmulasztása minősül.

A soron kívüli ügyek haladéktalan intézkedési kötelezettségének megszegése nem alapozza meg a vagyoni elégtétel fizetési kötelezettséget, mivel ez nem minősül törvényben meghatározott határidő elmulasztásának. Ennek oka, hogy sem a Pp., sem a Büsz. nem állapít meg konkrét, a Pp. 146. § (1) bekezdése szerinti határidőt a haladéktalan intézkedési kötelezettségre vonatkozóan.”¹⁶

Véleményem szerint, a bíróság nem egy hétköznapi gazdasági szereplő vagy szolgáltató, hanem a hatalommegosztás egyik alappillére¹⁷. Annak ellenére sem, hogy jelenlegi digitális társadalmunkban azt tapasztaljuk, hogy a peres felek az eljárást sajátos szolgáltatásként kívánják igénybe venni, valójában nem magát az eljárást akarják használni, hanem egy olyan ítélethez kívánnak jutni, amely rendezi a vitájukat. Számukra az eljárás szükséges rossz, amely nélkül nem juthatnak ítélethez. Az ügyfelek tehát az igazságszolgáltatás szolgáltatásait az eredmény szempontjából közelítik meg, számukra a döntés fontosabb, mint maga az eljárás.¹⁸

Az ügyek számának növekedése, párosulva a bíróságok korlátozott emberi erőforrásaival, aggodalmakat vet fel az ügyek időszerű elbírálása kapcsán, mivel a késedelmes igazságszolgáltatás aláássa magának az igazságszolgáltatásnak a célját, és hatványozottan fontos kiemelni, ami alapelvi szinten deklarált, hogy „that justice delayed is justice denied”¹⁹

Az igazságszolgáltatás lényege nem a profit vagy a hatékonyság, hanem a jogszerűség, amelyet évszázadok által kialakított garanciák biztosítanak, és az

¹⁵ Pp. 147. §

¹⁶ Büsz. 33/A. § (1) A soronkívüliség az ügynek a rendes ügymenetből történő kivételét jelenti. A soron kívül intézendő ügyben – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – minden intézkedést haladéktalanul kell megtenni.

¹⁷ Magyarország Alaptörvénye. C) cikk.

¹⁸ Osztovics András (2023): i.m., 378.

¹⁹ Sourdin Tania, Burstynier Naomi (2022): Justice Delayed is Justice Denied. *Victoria University Law and Justice Journal*, 2022, vol.4, p. 47.

igazságosság megvalósítása²⁰. Ha a bíróságokat piacszerű logikával kezeljük, ahol minden késésért vagy hibáért automatikusan pénzbeli kompenzáció jár, az fundamentálisan átalakítja az igazságszolgáltatás természetét és a társadalom viszonyát a bíróságok működéséhez.

2.7. A szükségesség kérdéséről

A jogrendszer már most is biztosítja a fellebbezést, felülvizsgálatot, alkotmányjogi panaszt, a Pevtv. szerinti vagyoni elégtételt, valamint a már létező kártalanítási, kártérítési és sérelemdíj megfizetését, mint megfelelő jogorvoslatokat. Végso esetben pedig, az Emberi Jogok Európai Bíróságához való fordulás lehetősége is biztosított.

Ezek között a jogorvoslatok között, számos mechanizmus szolgálhat, arra a célra, hogy a bírói hibák és mulasztások orvoslására. Összességében a legabszurdabb ellentmondás abban rejlik, hogy a jogalkotó egyszerre akar gyorsabb, modernebb igazságszolgáltatást és magasabb színvonalú személyi állományt - majd ugyanakkor anyagi elvonásokkal sújtja azt az intézményt, amelytől ezeket várja.

Kérdésként merül fel, hogy hogyan lehet elvárni a bíróságoktól, hogy korszerűsítsék informatikai rendszerüket, ha a vagyoni elégtételek miatt éppen ezekből a fejlesztési forrásokból kell kompenzálniuk a feleket? Hogyan lehet motiválni a fiatal, tehetséges jogászokat a bírói pályára, ha egyidejűleg csökkentik az igazságszolgáltatás költségvetését ilyen „kártérítési tételekkel?”

A nehezített akadálypálya ellenére, egyértelműen deklarálható, hogy a magyar bíróságok erejük felett teljesítenek és európai szinten a legjobb teljesítmény produkálják. ²¹A 2024-es CEPEJ beszámoló szerint a legfelsőbb fokú büntetőügyek kivételével minden más ügytípusban a döntési idő (disposition time) jóval az adott európai mediánérték alatt van mindhárom bírói szinten. A másodfokú bíróságok teljesítenek a leghatékonyabban, míg a közigazgatási igazságszolgáltatás tűnik a leginkább hatékony jogterületnek. ²²A mérleg másik oldalán azonban látni kell azt is, amelyre szintén rámutatott az előbb említett beszámoló, hogy a bíróságok egy főre jutó költségvetése 2020 és 2022 között 41 euróról 46 euróra emelkedett, azonban ez továbbra is kissé elmarad az Európa Tanács mediánértékétől.

A bírói fizetések emelése, a bírósági infrastruktúra fejlesztése és a digitalizáció előmozdítása komoly pénzügyi befektetést igényelnek. Ha azonban

²⁰ A bíróságok nem igazságszolgáltatást, hanem jogszolgáltatást nyújtanak? A 22/2019 (VII.5.) AB határozat ezt egyértelműen deklarálja, hogy a „a bírók ítélkezési tevékenységük során egyedül a törvényeknek és saját lelkiismeretüknek vannak alárendelve”. Tehát a jogszabály szövege szerinti automatizmus nem evidencia.

²¹ Böröcz Judit (2025): A bírói illetmény, mint a függetlenség garanciája, *Magyar Jog*, 2025/6., 342.

²² European Judicial Systems CEPEJ Evaluation Report. *Council of Europe*. (2024). <https://rm.coe.int/fiche-pays-partie-2-en/1680b21e99> (2025.10.30).

a bíróság költségvetése kompenzációs kifizetésekkel terhelődik, akkor az igazságszolgáltatás fejlesztése helyett annak fluktuációját eredményezheti. Ez olyan, mintha egy kórház fejlesztési forrásait elvonnánk, hogy kompenzáljuk azokat, akik panaszkodnak a leromlott egészségügyi ellátásra. Ugyanakkor „*valamennyi jogkereső érdeke*”, hogy az igazságszolgáltatásba vethessék bizalmukat, és elvárhassák, hogy jogvitájukat szakmailag felkészült, bölcs, pártatlan, elfogulatlan és minden befolyástól mentes bíró bírálja el. Ennek érdekében a megfelelő javadalmazás nélkülözhetetlen, mert ennek hiányában úgy gondolom, valamennyi jogkereső érdeke nem fog maradéktanul érvényesülni.²³

Noha nemzetközi összehasonlításban a magyarországi bírósági eljárások nem számítanak különösebben elhúzódónak, nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a jogalkalmazás egyre több, a modern világból fakadó kihívással néz szembe. Ezek a kihívások akár egyik napról a másikra is elavulttá tehetik a korábban időszerű megoldásokat.²⁴

3. Digitalizáció a hatékonyság szolgálatában

3.1. MI-technológiák típusai és jogi alkalmazásának lehetőségei

Világszerte mind az igazságszolgáltatásban, mind a jogalkalmazásban számos szoftvert használnak a munka hatékonyságának növelésére. A teljesség igénye nélkül ilyenek szoftverek a jogi dokumentumelemző és dokumentumkezelő, jogi ügymenedzsment kezelő, jogiforrás-kutató, E-discovery, bírói döntések előrejelzésre hivatott szoftverek, valamint a jogi csevegőrobotok. Ezek a programokat számos olyan célt szolgálhatnak, mint például azt, hogy a (1) dokumentumokat iktassanak, tároljanak, különböző szempontok szerint osztályozzanak ezzel elősegítve a gyors kereshetőséget, így a munkafolyamatok kvázi automatikussá válnak vagy (2) Big data módszerrel prediktív elemzések, akár bírósági döntéseknél, vagy (3) jogszabályi módosítások folyamatos monitorozását és a (4) szöveg-leiratozást és a beszéd-felismerést.²⁵

Adott a kérdés, hogy mégis milyen tulajdonságokkal rendelkezik az MI, ami megkülönbözteti a többi ilyen „*hagyományos*” szoftvertől. Az EU jogalkotási eljárásának eredményeképpen a következő definíció született: „MI-rendszer”: gépi alapú rendszer, amelyet különböző autonómiaszinteken történő működésre terveztek, és amely a bevezetését követően alkalmazkodóképességet tanúsíthat, és amely a kapott bemenetből – explicit vagy implicit célok érdekében –

²³ Böröcz Judit (2025): i.m., 342.

²⁴ Pribula László (2022): A polgári perek idődimenziója a digitális technológiák jogi felhasználása tükrében In: Zódi Zsolt (szerk.): *Jogi technológiák: Digitális jogalkalmazás*. Budapest, Nemzeti Közszerződési Egyetem Ludovika Egyetemi Kiadó, 320.

²⁵ Vadász Pál, Görög György, Üveges István (2022): A természetes nyelvi feldolgozóeszközök kis jogi irodákban történő használatának akadályairól és lehetőségeiről. In: Zódi Zsolt (szerk.): *Jogi technológiák: Digitális jogalkalmazás*. Budapest, Nemzeti Közszerződési Egyetem, Ludovika Egyetemi Kiadó, 211.

kikövetkezteti, miként generáljon olyan kimeneteket, mint például előrejelzéseket, tartalmakat, ajánlásokat vagy döntéseket, amelyek befolyásolhatják a fizikai vagy a virtuális környezetet.²⁶

Hogy világos képet kapjunk a mesterséges intelligencia használatának lehetőségeiről, a fogalommeghatározás után fontos, hogy meghatározzuk jelenleg milyen MI típusokat ismerünk.

MI típusok működés szerint megkülönböztetünk reaktív, memóriaalapú és generatív rendszereket. A reaktív mesterséges²⁷ intelligencia a legalacsonyabb komplexitási szintű MI kategória.

2022 óta²⁸ azonban, a legtöbb embert és tudományterületet foglalkoztató típus a generatív mesterséges intelligencia, ilyen például a ChatGPT, Claude AI, vagy a kínai fejlesztésű Deepseek, amik képesek eredeti tartalmak előállítására, beleértve a szöveges anyagokat, vizuális elemeket, zenei kompozíciókat, videófelveteleket és forráskódokat. Ezek a technológiai megoldások nagyméretű nyelvi modellekre és fejlett neurális hálózati architektúrákra támaszkodnak, jelentős innovációs lehetőségeket nyitva meg a kreatív szektorokban, az oktatási rendszerekben és a marketingkommunikációban.

Megállapítható, hogy a mesterséges intelligencia „gondolkodása” egymásra épülő bonyolult algoritmusok sorozata, ahol meghatározó szerepe van annak, hogy milyen adatvagyonból, adatbázisból (domain) merítkezünk. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy az emberiség által felhalmozott tudást kiszervezzük a gépekbe, amelyek segítségével ezt a tudást még hatékonyabban tudjuk használni.

A paradigmaváltás rendkívül fontos, hiszen világossá kell tenni, hogy a MI biológiai értelemben nem gondolkodik, működéséből hiányzik a morálitás, valamint a domáinek méretétől függetlenül sincs hozzáférése a valósághoz.

Ennél a pontnál merül fel az a kérdés, amely számos jogalkalmazót foglalkoztat, és amellyel számos tanulmány is foglalkozik, mi történik akkor, amikor a mesterséges intelligencia elsajátítja ezeket a morális és erkölcsi kompetenciákat, és képes lesz a bírók, jogászok helyett dönteni? Az ötlet nem légből kapott, mivel az Egyesült Államokban már léteznek olyan rendszerek, amelyek korábbi döntésekből létrehozott adatbázisok alapján kvázi-automatikus döntéseket hoznak.²⁹

Ha ezt a jogintézményt vagyis az automatikus döntéshozatalt közelebbről megvizsgáljuk, számos jogdogmatikai aggály merül fel, mivel a jogbiztonság és a jogállamiság kérdése központi jelentőségű. A jogbiztonság elve azt követeli

²⁶ Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024) a mesterséges intelligenciáról és a 2021/1148 irányelv módosításáról (AI Act), 3. cikk (1) pont.

²⁷ A technológia legkiemelkedőbb eredménye, hogy az IBM deep Blue sakksoftver 1997-ben legyőzte a sakkvilágbajnokot Garri Kaszparovot

²⁸ A ChatGPT 3.5 verziója 2022-ben jelent meg, pontosan 2022. november 30-án mutatta be az OpenAI.

²⁹ Petrus Szabolcs (2024): Mesterséges intelligencia a jogszolgáltatásban, *Jogászvilág*, Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/mesterseges-intelligencia-a-jogszolgáltatásban/> (2025.10.30).

meg, hogy a társadalmi viszonyok egyértelmű, kiszámítható, stabil és végrehajtható jogszabályokkal legyenek szabályozva, a jogrendszer egységes és áttekinthető legyen, valamint a szabályozás megismerhető legyen mindenki számára.

3.2. A "black box" probléma és a jogállamiság határai

Ahogy az előzőekben részletesen bemutatásra került, az MI-rendszerekkel kapcsolatban egyelőre kizárólag keretjogszabályok léteznek, amelyek csupán általánosságban határozzák meg a fogalmat, a működés sajátosságait, valamint a típusokat. Egyelőre nincsenek a láthatáron olyan egyértelmű, kiszámítható, stabil és végrehajtható jogszabályok, amelyek megfelelően szabályoznák ezt a területet.

Ám még ha ezt a problémát sikerülne is megoldani, a jogbiztonság egy másik kardinális eleme még súlyosabb akadályt jelentene, mivel egy demokratikus jogállamban a jogalkalmazásnak átláthatónak és kiszámíthatónak kell lennie. Az AI "black box" (MI fekete doboz) jelensége azonban ezzel közel sem egyeztethető össze.

Az MI fekete doboz jelenség azt jelenti, hogy a mesterséges intelligencia rendszer belső működése nem átlátható és nem érthető a felhasználók – jelen esetben a jogalkalmazók és az érintett állampolgárok – számára. Bár láthatjuk, milyen bemeneteket kap az MI, és milyen kimeneteket ad, de nem tudjuk pontosan, hogyan hozza meg a döntéseit, milyen logika vagy folyamat vezet az eredményekhez. Ez alapvetően ellentmond a jogállami követelményeknek.³⁰

3.3. Nemzetközi modellek éllovasai

A mesterséges intelligencia adekvát használata mellett példaként lehet felhozni, hogy Kínában amellet, hogy egy új tantervet vezetnek be az „MI+” program keretében, ahol az iskolák évente legalább nyolc órában oktatják majd a mesterséges intelligencia alapjait, alkalmazási lehetőségeit és felelős használatát. A kínai oktatási minisztérium májusban irányelveket adott ki a mesterséges intelligencia iskolai alkalmazásáról, amelynek célja a technológia túlhasználatának megelőzése. A dokumentum tiltja többek között az MI által generált tartalmak házi feladatként vagy vizsgamunkaként történő benyújtását.³¹

Kína paradigmája a mesterséges intelligenciával kapcsolatban egyértelmű. A kínaiak abba az irányba tesznek erőfeszítéseket, hogy megtanítsák oly módon használni az MI-t, hogy az a hatékonyság szolgálatában álljon és nem azt a

³⁰ Matthew Kosinski (2024): Black box AI. *IBM Think*. Elérhető: <https://www.ibm.com/think/topics/black-box-ai> (2025.10.30).

³¹ Evelyn Cheng (2025): Key AI hub China restricts schoolchildren's use of the tech. *CNBC*. <https://www.cnbc.com/2025/05/15/key-ai-hub-china-restricts-schoolchildrens-use-of-the-tech.html> (2025.10.30).

tudást akarják vele helyettesíteni a felhasználók, amelyre az emberiség évezredek során szert tett. Továbbá olyan kezdeményezések is napvilágot láttak, hogy a Hangzhou Internetes Bíróság kifejezetten ösztönzi a bíróságokat az intelligens szerződés technológia alkalmazására, ami egyrészt azt jelenti, hogy a felek szerződéskötése, teljesítése, szerződésszegése, teljesítés követelése és egyéb magatartásai valós időben kerülnek rögzítésre a blokkláncban, másrészt pedig a viták száma csökkenthető az automatikus szerződésteljesítés révén.³²

A paradigmaváltást az is alátámasztja, hogy Kína meghatározó előnyre tett szert a mesterséges intelligenciával kapcsolatos kutatások rohamosan növekvő területén, annak ellenére, hogy az Egyesült Államok korlátozza a kulcsfontosságú számítástechnikai chipek exportját riválisa felé – állapítja meg egy új jelentés.

A Dimensions adatbázis elemzésén alapuló jelentés szerint az MI-el kapcsolatos tudományos közlemények száma 2000-ben még kevesebb, mint 8500 volt, 2024-re azonban meghaladta az 57 000-et. Míg 2000-ben a Kínában dolgozó kutatók mindössze 671 MI-tanulmányt publikáltak, addig 2024-ben már 23 695 közleményük volt, ami meghaladta az Egyesült Államok (6378), az Egyesült Királyság (2747) és az Európai Unió (10 055) együttes teljesítményét is.³³

Az Európai Unió jelentős erőfeszítéseket tesz olyan hatékony felügyeleti mechanizmusok létrehozására, amelyek az MI-rendszerek tervezése, fejlesztése és alkalmazása során biztosítják az alapvető jogok és szabadságok, így például a tisztességes eljáráshoz való jog, védelmét.

Ezzel szemben az Egyesült Államokban nincs szövetségi szintű MI-törvény, ami kritikákat váltott ki a szabályozás hiánya és az MI használatának emberi jogokra gyakorolt negatív hatásai miatt az igazságszolgáltatásban. Az Egyesült Államokban az MI-t érintő korlátozott jogszabályi háttér és felügyeleti mechanizmusok megkönnyítik annak alkalmazását az igazságügyi folyamatokban. Jelentések szerint az MI-t az Egyesült Államokban szélesebb körben használják jogi eljárások során, mint az Európai Unióban.³⁴

3.4. Határok és dilemmák

Ahogy eddig a világban lezajlott bármelyik jelenségre, úgy erre is meg fognak születni, mind a nemzetközi, mind a nemzeti jogszabályok, amelyekből válaszokat kaphatunk a fentebb említett kérdésekre is.

³²Guodong Du és Meng Yu (2021): When blockchain meets electronic evidence in China's Internet Courts. China Justice Observer, Elérhető: <https://www.chinajusticeobserver.com/a/when-blockchain-meets-electronic-evidence-in-china-s-internet-courts> (2025.10.30).

³³Dennis Normile (2025): China tops world in artificial intelligence publications, database analysis reveals. *Science* <https://www.science.org/content/article/china-tops-world-artificial-intelligence-publications-database-analysis-reveals> (2025.10.30).

³⁴Kalliopi Terzidou (2022): Use of Artificial Intelligence in the Judiciary and its Compliance with the Right to a Fair Trial, *Journal of Judicial Administration*, 2022 vol. 31, p. 154.

A kérdés súlypontja oda helyeződik át, hogy akkor mi is választ el minket attól, hogy egy számítógép döntsön az életviszonyainkról? Ahogyan az említésre került, hogy az MI technológiák nagyméretű nyelvi modellekre és fejlett neurális hálózati architektúrákra támaszkodnak, így a gondolkodásnak nevezett folyamat egyszerűsítve egymásra épülő bonyolult algoritmusok sorozata, ahol meghatározó szerepe van annak, hogy milyen adatvagyonból, adatbázisból (domain) merítkezünk.

Véleményem szerint a következő lépés pedig az, hogy ezekbe a domainekbe feltöltsük azokat a kompetenciákat, amelyek az emberi lét sajátosságai, gondolok itt olyanokra, mint az erkölcs, az empátia, az asszertív kommunikáció, a méltányosság, vagy az igazságérzet. Attól függetlenül, hogy természetesen egy mélyreható kutatást igényelne, hogy egyáltalán lehetséges-e ilyen megvalósítani, határozott véleményem az, hogy az emberi munkának ilyen szintű kiszervezését nem akarhatjuk és nem is szabad engedni, a jogalkalmazás nem pusztán gépi automatizmus, hanem emberi mérlegelés eredménye.

4. Jogi informatikai megoldások Magyarországon.

4.1. A digitalizáció útja

Jelenleg Magyarországon nem léteznek az igazságszolgáltatás rendszerében a fentebb részletezett mesterséges intelligencia alapú technológia megoldások.³⁵ A technológiai fejlődés és az információs társadalom kialakulása - más európai országokhoz hasonlóan - viszonylag későn érte el a hagyományosan konzervatív bírósági szervezetet. Bár az 1990-es évek végén, a 2000-es évek elején a munkatársakat már számítógéppel látták el, ezeket kezdetben főként szövegszerkesztésre és a CD-n terjesztett jogtárak használatára alkalmazták.

Ez az időszak megfelel Zódi tipizálásának első fejlődési szakaszában leírtaknak, amikor a bírósági elektronizálás elsősorban a hivatali működés digitalizálásaként valósult meg, ekkor automatizálták az iktatási folyamatokat, bevezették a szövegszerkesztő programokat, és elérhetővé tették az elektronikus jogtárakat és jogi adatbázisokat.³⁶

A 2010-es évek első felében jelent meg az elektronikus kapcsolattartás lehetősége, majd az évtized második felére az elektronikus periratok (e-akta) is elérhetővé váltak. A tárgyalótermekben is megkezdődött az elektronizálás, bevezették a távmeghallgatást, a kép- és hangrögzítést és 2020-ban, a járványhelyzet hatására pedig megjelent az elektronikus eszközök útján megtartott tárgyalások intézménye is.

Az említett tipizálás harmadik korszaka a "virtualizáció" és a "mesterséges intelligencia" időszaka, amelyben a technológia túllépett a pusztá segítő és

³⁵ Zódi Zsolt (2022): A bírósági informatika helyzete Magyarországon, In: Kékedi Szabolcs, Zódi, Zsolt (szerk.): *Jogi technológiák: Digitális jogalkalmazás*, Ludovika Egyetemi Kiadó, 40.

³⁶ Zódi Zsolt (2022): A bíróságok és a technológia, *Bírósági Szemle*, 2020/1, 4.

hatékonyságnövelő szerepén, és olyan új területeken is megjelent és változásokat indított el, ahol korábban nem volt jelen.

4.2. Jogkódex AI

Mind a jogalkotó, mind az Európai Unió célja egyértelmű. Az Unió keretein belül elindultak olyan projektek, amelyek a jó gyakorlat tükrében átvizsgálják, hogy hogyan lehet az MI-t a bírósági gyakorlatban, a jogszabályalkotásban alkalmazni annak érdekében, hogy minél hatékonyabb legyen a jogérvényesítés. Magyarországon már megkezdődött egy kezdeményezés, amelynek keretében mesterséges intelligencia technológia támogatja a jogszabályi rendszerben való navigációt. Ez a rendszer jogi kérdések felmerülése esetén képes azonosítani a releváns jogszabályokat és bemutatni az alkalmazandó joggyakorlatot.³⁷

Ezzel kapcsolatban kívánok bemutatni egy igen innovatív példát az ORAC kiadótól, amely a Jogkódex AI funkcióját demonstrálja. A kiadó szerint 2025-ben a mesterséges intelligencia áll a jogkódex középpontjában. A szolgáltatás lehetővé teszi, hogy szabadszöveges kérdéseket tegyünk fel a jogszabálynak, így megadhatunk tényállást, jogvitát vagy akár dilemmát is. Fontos kiemelni, hogy a domain igen szűk, csak és kizárólag egy jogszabálytól kérdezhetünk, tehát komplex jogi segítséget egyelőre még nem tud adni. A kiadó oldalán többek között olyan tippet kapunk, hogy jogértelmezési kérdést, jogvitát, jogi dilemmát vagy egy jogilag releváns tényállást fogalmazzunk meg egy rá vonatkozó kérdéssel, kiemelve, hogy a MI által generált kérdések hibásak/hiányosak lehetnek. Külön felhívják a jogalkalmazó közönség figyelmét, hogy a kérdező jogi munkavégzéséhez és gondolkodásához ad ötleteket, de ezek nem minősülnek valódi jogi tanácsadásnak.³⁸

Megkérdeztem az MI-t arról, hogy mikor kérhetem az egyszerűsített telekommunikációs jelenlét elrendelését? Válaszul először is összegyűjtötte az összes releváns jogszabályhelyet, majd összefoglalóan úgy válaszolt, hogy „Az egyszerűsített telekommunikációs jelenlét elrendelését akkor kérheti, ha a jogszabályban meghatározott feltételek (mint például a célszerűség, a költségtöbblet elkerülése, vagy a tanú személyes védelme) fennállnak, és ön előzetesen hozzájárul a meghallgatáshoz ezen a módon.” (Pp. 622. § (1))³⁹

A jogállamiság elve, amelyet a modern demokratikus országokban nem lehet alkotmánymódosítással korlátozni, szintén határt szab a mesterséges intelligencia alkalmazásának a jogviták eldöntésében. A jogi döntések világos

³⁷Az EU jogi versenyképessége volt a fő téma az uniós igazságügyi miniszterek informális ülésén. Magyarország Kormánya. 2024. <https://kormany.hu/hirek/az-eu-jogi-versenykepessége-volt-a-fo-tema-az-unios-igazsagugyi-miniszterek-informalis-ulesen> (Letöltés 2026.02.12)

³⁸AI-Csevegés a jogszabállyal útmutató. *Jogkódex*. <https://jogkodex.hu/hint/19>

³⁹A kérdés-válasz linkje: https://jogkodex.hu/jsz/pp_2016_130_torveny_7679999?ts=2025-08-19&lawquestion=1998087baa9efed446277b65c7c49c07701bc4213bcd0cb37985403782e3bf538968cc55b52

és átlátható indokolást követelnek meg az ítélet meghozatalának alapjául. A jelenlegi gépi tanulási algoritmusok azonban nem képesek olyan indokolásokat adni, amelyek oksági kapcsolatban állnak a jogi normákkal és a ténybeli elemekkel, mégpedig olyan módon, amely az emberek számára érthető lenne.⁴⁰

Az MI kutatása és fejlesztése élvonalában lévő országok által kifejlesztett algoritmusokat használó rendszerek integrációja fontos kérdéseket vet fel az igazságszolgáltatás függetlenségével kapcsolatban. Függetlenül attól, hogy mennyire objektívek ezek az algoritmusok, elkerülhetetlenül tükrözni fogják annak az országnak a jogi és igazságszolgáltatási kultúráját, ahol létrehozták őket. A MI széles körű elterjedése az igazságszolgáltatásban potenciálisan globális igazságszolgáltatási gyakorlatokhoz vezethet azáltal, hogy csökkenti a különböző nemzeti jogrendszerek közötti különbségeket.

Az MI-modellek teljes objektivitásának elérése és egységes alkalmazása minden országban egy decentralizált igazságszolgáltatási mechanizmust eredményezhet, amely a hagyományos állami kereteken kívül működik, ezáltal csökkentve az igazságszolgáltatási rendszerek közötti különbségeket. Alternatív megoldásként, ha a MI-algoritmusok megtestesítik azoknak az államoknak az igazságszolgáltatási kultúráját, amelyek jelentős összegeket fektetnek bele és széles körben alkalmazzák őket világszerte, az ezen államok igazságszolgáltatási kultúrájának dominanciájához vezethet. Mindkét esetben a MI használata a hangsúlyt az állami alapú perekről, a globális igazságszolgáltatási gyakorlatokra helyezheti át, ezáltal újradefiniálva az igazságszolgáltatás függetlenségének és pártalanságának fogalmát.⁴¹

5. Pragmatikus javaslatok

A fentebb említett AI funkciókkal ellátott Jogkódex hatalmas segítséget jelenthet az igazságszolgáltatásban dolgozóknak. Egy ilyen szoftvert tovább lehetne fejleszteni hasonlóképpen, mint a szintén piaci alapú Lexis-Nexis, így elérhetővé téve olyan szolgáltatásokat a jogalkalmazók számára, mint a komplex jogi kérdésekre válaszoló chatbotok vagy olyan jogi elemzőszoftverek, amelyek olyan funkciókat is magukban foglalnak, mint a bírósági esetjog vizualizálása.⁴²

Ez a fejlesztés jelentős mértékben hozzájárulna a professzionális pervitelhez. Egyrészt a jogalkalmazók rövid időn belül képesek lennének releváns bírósági határozatokat, jogszabályi kommentárokat, indokolásokat és szakcikkeket megtalálni, amelyek szilárd alapját képezhetnék az adekvát ítélet

⁴⁰ Riehm Thomas (2023): Automatisierte rechtliche Entscheidungsfindung – kommt der RoboJudge? In: Reuß Philip. és Windau BENEDIKT (szerk.): *Göttinger Kolloquien zur Digitalisierung des Zivilverfahrensrechts*. 2.kötet. Göttingen, Universitätsverlag Göttingen, 3-20.

⁴¹ Seyhan Selçuk, Nesibe Kurt Kon, Serkan Kaya (2025): AI-driven civil litigation: Navigating the right to a fair trial. *Computer Law & Security Review*. vol. 57, pp.6.

⁴² Lásd <https://www.lexisnexis.com/en-us/gateway.page> (2025.10.30).

meghozatalához. Másrészt a jogkereső közönség e rendszer használatával megalapozottabb beadványokat tudna szerkeszteni, így számos esetben elkerülhető lenne a hiánypótlási felhívás, ami mind a per koncentráltabb lefolytatását, mind a jogvita keretének mielőbbi rögzülését elősegítené.

A technológiát közvetlenül a bírósági ügyfélszolgálat területén is célszerű lenne alkalmazni. A bírósághoz forduló felek részére az ügyfélszolgáltató napokon, illetve a félfogadási időpontok során lehetőséget kellene biztosítani arra, hogy a mesterséges intelligencia alapú interaktív szoftverekkel kommunikálhassanak. E rendszer két szinten működhetne, egyrészt általános eljárásjogi tájékoztatást nyújtva a gyakran ismételt kérdésekre a hatályos eljárásjogi jogszabályok alapján, másrészt megfelelő digitális azonosítást követően – a Digitális Állampolgárság Program (DÁP) azonosítási rendszerének alkalmazásával – az adott ügyszámhoz tartozó iratok tartalmára vonatkozóan is válaszolhatna eljárásjogi jellegű kérdésekre, természetesen az adatvédelmi és titokvédelmi előírások szigorú betartása mellett. Bírósági eljárások időtartamát jelentősen lerövidíti, ha a felek egyezségeket kötnek, vagy mediációs eljárásban sikerül konszenzust kialakítaniuk.

Ennek mentén hazai viszonylatokban is érdemes lenne olyan online felületet használni, ahol a mesterséges intelligencia az ügy előzményeit összefoglalva és egyezségi javaslatot készítve megpróbálja a feleket kibékíteni. Peres eljáráson kívül erre jó példa a Hollandiában vagy Brit Columbiában használt úgynevezett ODR-rendszerek, ahol ezek az innovatív online vitarendezési szoftverek arra hivatottak, hogy a feleket eltérítsék a bírósági eljárásoktól.⁴³

Az online vitarendezés (ODR) korántsem tekinthető új keletű fejleménynek. A magánszféra szereplői már évek óta alkalmazzák ezt a technológiát. Olyan globális vállalatok, mint az eBay, az Amazon vagy a Modria évente több tízmillió, túlnyomórészt kereskedelmi jellegű, vitát rendeznek, amely volumen nagyságrendekkel meghaladja például az Amerikai Egyesült Államok összes bíróságának együttes ügyszámát.⁴⁴

Az alternatív vitarendezés azonban az igazságszolgáltatási rendszeren belül is megjelent, amit a szakirodalom „pízsama-igazságszolgáltatásként” (pajama justice) aposztrofál. Az Amerikai Egyesült Államokban a COVID-19 járvány kitörését megelőzően már körülbelül hatvanhat állami és helyi bíróság kísérletezett valamilyen ODR-rendszerrel. Jelenleg ezek a bíróságokhoz kapcsolódó ODR-platformok többnyire virtuális találkozóhelyként funkcionálnak, ahol a vitában álló felek jellemzően aszinkronos módon

⁴³ Pálfi Dóra (2022): Online vitarendezés- működő formák a piacon és az „államosítás lehetséges útjai. In: Zödi Zsolt (szerk.): *Jogi technológiák*. Budapest. Nemzeti Közszerződési Egyetem Ludovika Egyetemi Kiadó, 154

⁴⁴Gintarepetreikyte (2016): ODR Platforms: eBay Resolution Center, <https://2016odr.wordpress.com/2016/04/14/odr-platforms-ebay-resolution-center/> (2025.10.30).

léphetnek kapcsolatba egymással, és költséges személyes megjelenések nélkül folytathatnak egyezségi tárgyalásokat.⁴⁵

Az ODR-rendszerek előnyei közé sorolható a gyorsaság, a hatékonyság, valamint az, hogy viszonylag rövid időn belül képesek megoldást kínálni az egyszerűbb megítélésű ügyekre. Ugyanakkor alkalmazásuk számos olyan alapvető kérdést is felvet, mint a ki határozza meg és a mely ügyek minősülnek egyszerű megítélésűnek? Vagy azt, hogy hogyan garantálható a jogbiztonság? Nagyobb aggályt jelent viszont, hogy az AI által generált javaslatok és eredmények nem nyilvánosak, és ellentétben a bírósági ítéletekkel, nem tartalmaznak részletes indokolást, ami jelentős átláthatósági és elszámoltathatósági problémákat implicál.

A digitális korszak kihívásai valóban újragondolásra készítetnek a polgári perjog hagyományos intézményeit illetően, azonban ez az újragondolás nem jelentheti a jogállamiság alapelveinek feladását vagy az igazságszolgáltatás természetének félreértését.

A tanulmányban bemutatott új jogintézmények – a rövidített indokolás és a vagyoni elégtétel – ugyan a hatékonyság növelését célozzák, de gyakorlati alkalmazásuk számos koncepcionális és működési problémát vet fel. A rövidített indokolás paradox módon nem egyszerűsíti, hanem bonyolítja az eljárást, miközben a vagyoni elégtétel intézménye fundamentálisan félreérti a bíróság szerepét, piaci szolgáltatóként kezelve azt, a hatalommegosztás egyik alappillére helyett.

A nemzetközi példák azt mutatják, hogy a technológiai fejlesztések és a hagyományos jogi garanciák között nem ellentét, hanem szinergia teremthető. Kína az MI-t tudatos oktatás és szigorú korlátok mellett integrálja, nem a tudás helyettesítőjeként, hanem annak hatékonyabb használatát szolgáló eszközként. Az Európai Unió elsősorban etikai keretek és jogállamisági garanciák kialakítására összpontosít, elismerve, hogy a mesterséges intelligencia alkalmazása alapvető kérdéseket vet fel az igazságszolgáltatás függetlenségével és pártatlanságával kapcsolatban.

A hatékonyság növelése és a perkoncentráció megvalósítása csak olyan eszközökkel érhető el, amelyek tiszteletben tartják az igazságszolgáltatás függetlenségét, pártatlanságát és a tisztességes eljáráshoz való jogot. A magyar bíróságok a CEPEJ adatok tanúsága szerint már jelenleg is európai szinten kiemelkedő teljesítményt nyújtanak – ezt a teljesítményt pedig nem pénzügyi elvonásokkal, hanem megfelelő erőforrásokkal, szakmai fejlesztéssel és átgondolt digitalizációval lehet tovább erősíteni.

⁴⁵ David Freeman Engstrom (2021): Digital Civil Procedure. University of Pennsylvania Law Review, 2021, vol.8, pp. 2243.

A magyar igazságszolgáltatás jövőjének kulcsa nem a gyors, látványos, de ellentmondásos reformokban, hanem a megfontolt, szakmailag megalapozott és nemzetközi tapasztalatokon alapuló fejlesztésekben rejlik. A technológia – különösen a mesterséges intelligencia – nem helyettesítheti, csak támogathatja az emberi ítélőképességet és szakértelmet. Az igazságszolgáltatás lényege ugyanis nem a profit vagy a hatékonyság, hanem a jogszerűség és az igazságosság megvalósítása, amelyet évszázadok által kialakított garanciák biztosítanak. Csak akkor beszélhetünk valódi modernizációról, ha a digitális eszközök alkalmazása nem gyengíti, hanem erősíti az igazságszolgáltatás integritását, minőségét és a társadalom bizalmát a bírósági rendszer iránt. Valamennyi jogkereső érdeke ugyanis nem csupán a gyorsaság, hanem az is, hogy jogvitáját szakmailag felkészült, megfelelően javadalmazott, pártatlan és minden befolyástól mentes bíró bírálja el – olyan környezetben, amely az alapos mérlegeléshez és a megalapozott döntéshozatalhoz szükséges feltételeket biztosítja.

Források jegyzéke:

- Böröcz Judit (2025): A bírói illetmény, mint a függetlenség garanciája, *Magyar Jog*, 2025/6., 342.
- Czine Ágnes (2017): A jogállamiság, a jogbiztonság és az enyhébb elbírálás összefüggései. *Magyar Jog*, 2017/5., 266-267.
- David Freeman Engstrom (2021): Digital Civil Procedure. *University of Pennsylvania Law Review*, 2021, vol. 8, pp. 2243.
- Dennis Normile (2025): China tops world in artificial intelligence publications, database analysis reveals. *Science* <https://www.science.org/content/article/china-tops-world-artificial-intelligence-publications-database-analysis-reveals> (2025.10.30).
- Evelyn Cheng (2025): Key AI hub China restricts schoolchildren's use of the tech. *CNBC*. <https://www.cnbc.com/2025/05/15/key-ai-hub-china-restricts-schoolchildrens-use-of-the-tech.html> (2025.10.30).
- Guodong Du és Meng Yu (2021): When blockchain meets electronic evidence in China's Internet Courts. *China Justice Observer*, Elérhető: <https://www.chinajusticeobserver.com/a/when-blockchain-meets-electronic-evidence-in-china-s-internet-courts> (2025.10.30).
- Kalliopi Terzidou (2022): Use of Artificial Intelligence in the Judiciary and its Compliance with the Right to a Fair Trial, *Journal of Judicial Administration*, 2022 vol. 31, p. 154.
- Mahsuda Tadjibayeva Rustamjonovna (2021): The principle of good faith in civil law. *Psychology and Education*, 2021, vol. 1., pp. 4905–4912.

- Matthew Kosinski (2024): Black box AI. *IBM Think*. Elérhető: <https://www.ibm.com/think/topics/black-box-ai> (2025.10.30).
- Molnár Tamás (2020): A polgári perrendtartás újragondolt alapelvei - elvárások és tapasztalatok. *Debreceni Jogi Műhely*. 2020/3-4., 120.
- Osztovics András (2023): Right to a modern trial: A new principle on the horizon of the digital age, *Hungarian Journal of Legal Studies*, Vol. 64., No.3., pp. 377–390.
- Pálfi Dóra (2022): Online vitarendezés- működő formák a piacon és az „államosítás lehetséges útjai. In: Zódi Zsolt (szerk.): *Jogi technológiák*. Budapest. Nemzeti Közszerológálati Egyetem Ludovika Egyetemi Kiadó, 154
- Petrus Szabolcs (2024): Mesterséges intelligencia a jogszolgáltatásban, *Jogászvilág*, Elérhető: <https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/mesterseges-intelligencia-a-jogszolgáltatásban/> (2025.10.30).
- Pribula László (2022): A polgári perek idődimenziója a digitális technológiák jogi felhasználása tükrében In: Zódi Zsolt (szerk.): *Jogi technológiák: Digitális jogalkalmazás*. Budapest, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Ludovika Egyetemi Kiadó, 320.
- Riehm Thomas (2023): Automatisierte rechtliche Entscheidungsfindung – kommt der RoboJudge? In: Reuß Philip. és Windau Benedikt (szerk.): *Göttinger Kolloquien zur Digitalisierung des Zivilverfahrensrechts*. 2.kötet. Göttingen, Universitätsverlag Göttingen, 3-20.
- Seyhan Selçuk, Nesibe Kurt Kon, Serkan Kaya (2025): AI-driven civil litigation: Navigating the right to a fair trial. *Computer Law & Security Review*. vol. 57, pp.6.
- Sourdin Tania, Burstynier Naomi (2022): Justice Delayed is Justice Denied. *Victoria University Law and Justice Journal*, 2022, vol.4, p. 47.
- Vadász Pál, Görög György, Üveges István (2022): A természetes nyelvi feldolgozóeszközök kis jogi irodákban történő használatának akadályairól és lehetőségeiről. In: Zódi Zsolt (szerk.): *Jogi technológiák: Digitális jogalkalmazás*. Budapest, Nemzeti Közszerológálati Egyetem, Ludovika Egyetemi Kiadó, 211.
- Zódi Zsolt (2022): A bírósági informatika helyzete Magyarországon, In: Kékedi Szabolcs, Zódi, Zsolt (szerk.): *Jogi technológiák: Digitális jogalkalmazás, Ludovika Egyetemi Kiadó*, 40.
- Zódi Zsolt (2022): A bíróságok és a technológia, *Bírósági Szemle*, 2020/1, 4.
- 2025. évi XLIX. törvény az igazságügyi tárgyú törvények módosításáról – Indokolás, *Nemzeti jogszabálytár*, <https://njt.hu/jogszabaly/2025-49-K0-00>

- A kérdés-válasz linkje:
https://jogkodex.hu/jsz/pp_2016_130_torveny_7679999?ts=2025-08-19&lawquestion=1998087baa9efed446277b65c7c49c07701bc4213bcd0cb37985403782e3bf538968cc55b52
- AI-Csevegés a jogszabállyal útmutató. *Jogkódex*.
<https://jogkodex.hu/hint/19>
- Az EU jogi versenyképessége volt a fő téma az uniós igazságügyi miniszterek informális ülésén. *Magyarország Kormánya*. 2024.
<https://kormany.hu/hirek/az-eu-jogi-versenykepessege-volt-a-fo-tema-az-unios-igazsagugyi-miniszterek-informalis-ulesen> (Letöltés 2026.02.12)
- Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024) a mesterséges intelligenciáról és a 2021/1148 irányelv módosításáról (AI Act)
- European Judicial Systems CEPEJ Evaluation Report. *Council of Europe*. (2024). <https://rm.coe.int/fiche-pays-partie-2-en/1680b21e99> (2025.10.30).
- Gintarepetreikyte (2016): ODR Platforms: eBay Resolution Center, <https://20160dr.wordpress.com/2016/04/14/odr-platforms-ebay-resolution-center/>
- Magyarország Alaptörvénye. C) cikk.